Aristoteles

- vrije commentaren

Samenvatting

Er zouden vier gehelen kunnen zijn in het kader van de wetenschap van Aristoteles.

De taalwetenschappen (logica, rhetorica, poëtica),
de natuurwetenschappen,
de menswetenschappen, en
de metafysica.

De metafysica is de tak van de filosofie die de fundamentele aard van de werkelijkheid (het zijn), van het bestaan en van wat zich « voorbij » de fysieke of zintuiglijke wereld bevindt, bestudeert.

---

1. Logica (en rhetorica, poëtica).

De retorica is eerder gericht op het overtuigen, ten opzichte van een mening, van een deelnemer aan een discussie.
De poëtica behandelt de beginselen van de esthetiek van een tekst, en wat de tekst aangenaam maakt om te horen wat betreft het gevoel of het begrijpen.

Aristote formuleerde, in de logica, het syllogisme. Dit is dus de deductie, dat volgt op een inductie-oefening.

Bijvoorbeeld

Men stelt vast, sinds lang, dat het in België koud is tijdens de maand december.
Dus, in december is het koud. *Inductie*

Het syllogisme ontvouwt zich als volgt.
Tijdens de maand december is het koud.
Het wordt december.
Het weer zal koud zijn.

De logica betrof wellicht een weerlegging van de sofisten, vandaar een zekere *alternativistische* striktheid (hetzij 0, hetzij 1). Aristoteles is eerder een wiskundige, terwijl Socrates en Plato eerder kunstenaars zijn.

Er zijn in werkelijkheid *kleurenpaletten*, die geschakeerd kunnen worden. Een chromatisch vierkant (verzadiging van de kleur en helderheid), samen met de tint, die drie dimensies opleveren : een kubus.

Wanneer we iets definiëren, onderscheiden we zaken en sluiten we sommige zaken van anderen uit.

Een auteur zegt het volgende

« Ik wil hier tenslotte niet mee zeggen dat de eerste *phusikoi* (de eerste filosophen) goede argumenten hebben voorgelegd, (...). Bijna alle argumenten van de *phusikoi* zijn slecht: de conclusie volgt niet, de premissen zijn niet waar. (...) »
(Jonathan Barnes, Les penseurs préplatoniciens, p. 9. Dans Monique Canto-Sperber (direction), *Philosophie grecque*, PUF, 2022).]

Een voorbeeld van syllogisme

Meestal, wanneer ik op deze toets heb gedrukt, is mijn computer uit.
Ik heb op deze toets gedrukt.
Dus is mijn computer waarschijnlijk uit.

Een voorbeeld

Rozen met een lavendelkeleur zijn *Blue Moon*-rozen, uit de categorie *Grootbloemige rozen*.
Deze roos is lavendelkleurig.
Dus is ze een *Blue Moon* roos.

Maar “Een een wilde rozenzoort (die geen *Grootbloemige roos* is) zou uit zichzelf kunnen evolueren en een nieuwe lavendelkleurige soort kunnen voortbrengen, zonder enige menselijke tussenkomst.” (*Google Gemini*)

Dus is de premisse - men kan zeggen een premisse - niet altijd absoluut waar.

In de *grot van Plato* zien de personages de voorwerpen niet. Zij beschouwen die op een indirecte en onvolmaakte wijze.

« De *drie bewegingswetten van Newton* [vormen de basis van de klassieke mechanica]. Het traagheidsprincipe, de fundamentele wet van de dynamiek F= m . a, en de wet van actie en reactie zijn niet “fout” of volledig vervangen, maar gedurende de twinstigste eeuw veralgemeend en omvat door bredere theorieën. Ze blijven uitstekende benaderingen voor onze dagelijkse wereld, maar bereiken hun grenzen onder extreme omstandigheden. » (*Google Gemini*)
De wetenschap weet niet precies waarom een lichaam (zoals de aarde) andere lichamen aantrekt. Zolang we de exacte oorzaak niet kennen, hebben we nog niets begrepen.
Het zou voldoende zijn om er wat meer over te weten, opdat onze manier om de fysica (en de chemie, namelijk het licht) te begrijpen, zou veranderen.
Men zegt dat het licht, dat zich in een zeker (?) veld verplaatst, zowel golf als deelte is, omdat we niet goed weten wat het is.

2. Filosofie van de natuur, of natuurkunde. (Exacte wetenschappen, natuurwetenschappen of formele wetenschappen).

3. Morele filosofie, of ethiek. (Menswetenschappen, sociale wetenschappen, politiek, economie)

> *Google Gemini* : [Aristoteles verwijst naar] « De Philia gebaseerd op de deugd (of het goede). Dit is de hoogste en meest volmaakte vorm van « philia ». Mensen houden van elkaar omwille van wie ze zijn, en omdat ze elkaar goedheid en deugd erkennen. Ze wensen het goede voor de ander omwille van de ander. Deze vorm van vriendschap is het meest stabiel en duurzaam, en is essentieel voor het geluk (*eudaimonia*). »

4. Metafysica. (Godsdienst)

A. Verhandeling over de ziel.

> « Aristoteles, voor waar, ging verder dan Reid wanneer hij daar aan toegevoegd heeft dat, in het zien, de persoon die aanschouwt, enigszins gelijkvormig wordt aan wat waargenomen wordt. »
> Introduction au traité de l'âme par Jules Barthélémy-Saint-Hilaire, Aristote, p. 7066.
>
> [« Zeker, de mens kent zichzelf niet volledig: er blijven in hem nog ondoordringbare duisternissen. Maar hij is geenszins volledig duister; hij bezit een innerlijk licht dat, zoals de prachtig geïnspireerde Aristoteles zegt, « slechts hoeft te verschijnen om door zijn glans elk vreemd object te verdrijven. » Dit licht is het intellect. Het werpt zijn stralen op wat buiten is, en het is dit licht alleen dat ons doet kennen. »
> Inleiding tot de verhandeling over de ziel door Jules Barthélémy-Saint-Hilaire, Aristoteles, blz. 7073.]
>
> Het is zeldzaam dat een woord volledig onbetekenend is voor de ziel. Een woord bindt de ziel altijd in een zekere mate.

B. Metafysica.

« Het principe is I. De oorzaak, oorsprong of constituerend element. 1. Eerste oorzaak, die actief primitief en oorspronkelijk is. (...) » (Petit Robert).

Google Gemini, verbo « Metafysica van Aristoteles ». (Herwerkte delen van het antwoord)

De metafysica van Aristoteles is een fundamenteel werk van de westerse filosofie, waarmee hij de grondigste vragen over de aard van het zijn en de werkelijkheid probeert te beantwoorden.
Dit zijn de sleutelbegrippen en hoofdthema's die worden behandeld in de metafysica van Aristoteles:

* Het zijn, in het zijn (Ontologie, Metafysica) :

De Aristotelische ontologie probeert te begrijpen wat eigen is aan **al wat bestaat**, louter en alleen omdat het bestaat.

La *biologie* bestudeert wat bestaat als levend wezen.

De *fysica* bestudeert wat bestaat als iets dat door een beweging wordt gedreven.

De *wiskunde* bestudeert wat bestaat als hoeveelheid.

De *ontologie* daarentegen laat het feit dat iets leeft, beweegt of meetbaar is buiten beschouwing, om enkel de fundamentele voorwaarde in beschouwing te houden, en met name; wat is nodig voor een zaak, wat die ook moge zijn, om te bestaan?

* Aristoteles schrijft dat iets dat bestaat aan drie fundamentele structurele voorwaarden voldoet.

a. Het is een *substantia*.

a. Die *substantia* is *materia* en *forma*.

Ze heeft een interne organisatie (vorm) belichaamd in iets (materie).

a. Ze is *in daad* : Ze is verwezenlijkt.

> De *potentie* is het vermogen voor iets om iets anders te worden, of om te handelen. Een zaad is bijvoorbeeld een plant in *potentie*.
> De daad (de actualisatie) is de daadwerkelijke verwezenlijking van dat vermogen. De ontluikte plant is een knop in daad.
> De bloem zit helemaal in de knop, maar de knop is nog geen bloem.

* De *substantia* staat tegenover de *accidentia* (de bijkomstige, accidentele eigenschappen), eigenschappen die tot de substantia behoren zonder essentieel te zijn voor de definitie ervan

(bijv. de kleur, de grootte, de positie,...). Een *accidens* heeft een *substantia* nodig.

Het lijkt dat de mogelijkheid om verbonden te kunnen zijn met internet een essentiële eigenschap is van de computer van een gewone burger; maar het hebben van een metalen behuizing zou dan weer geen essentiële eigenschap zijn van een computer.

* De vier Oorzaken
Om een zaak of voorwerp ten volle te begrijpen, onderscheidt Aristoteles vier soorten oorzaken.

a. de materiële oorzaak.
Waaruit is de zaak gemaakt ? (Bijv. het brons van het stantbeeld).
a. de formele oorzaak.
Wat is de zaak ? Wat is zijn essentie of structuur ? (Bijv. de vorm van het standbeeld, datgene wat het als zodanig herkenbaar maakt).
a. de efficiënte (of bewegende oorzaak).
Wie of wat heeft de zaak voortgebracht ? (Bijv. de beeldhouwer).
a. de finale oorzaak (doeloorzaak).
Waartoe bestaat de zaak ? Wat is zijn doel of eindbestemming ? (Bijv. het nut of de schoonheid van het standbeeld).

* De Eerste Niet-bewegende Motor :

a. Met het onderzoeken van beweging en verandering in het universum, concludeert Aristoteles tot de noodzaak van een Eerste Niet-bewegende Beweger.

a. Elke beweging heeft een oorzaak, en om een oneindige terugkeer (regressie) van oorzaken te vermijden, moet er een eerste oorzaak zijn die zelf niet door iets anders in beweging wordt gebracht.

a. Deze Eerste Motor wordt gekenmerkt als een zuivere daad (zonder enige potentie of mogelijkheid, dus zonder enige mogelijke verandering), eeuwig, onbewogen en volmaakt. Hij geeft de beweging aan het universum niet door een fysieke impuls, maar zoals een object van liefde en verlangen doet bewegen (het trekt aan).

Het is een intelligentie die zichzelf denkt (*Noesis Noeseos*).
[Het monotheïsme komt hier en daar reeds voor tijdens de oudheid.]

Een nota

Het is soms moeilijk om in te schatten hoe alles in elkaar staat, omdat we niet altijd even goed weten hoe de mensen in die tijd waren.
Indien het boek « *de politiek* » actueler lijkt, voelen andere boeken als veel minder van onze tijd aan - hetzij omdat ze ons vandaag minder aanspreken, hetzij omdat het nu vanzelfsprekendheden zijn geworden, of omdat de wetenschap veel vooruitgang geboekt heeft.
Soms gingen we achteruit.
Het lijkt dat men in het begin van de 20e eeuw, in de eerste jaren van katholieke universiteiten, de boeken van Aristoteles onderwees.
Wel, ik denk dat men de inspanning moet leveren om bij de tijd te blijven. Dat is een voortdurende oefening.
Aristoteles zal nooit meer op dezelfde manier actueel zijn als hij dat in zijn tijd is geweest.

Inhoudstafel

- LOGICA: ORGANON -
p. 16

CATEGORIEËN
p. 153

HERMENEIA (Over de interpretatie)
p. 301

EERSTE ANALYTICA
p. 368

LAATSTE ANALYTICA
p. 706

TOPICA
p. 1086

WEERLEGGING VAN DE SOFISTEN
p. 1483

- TAALKUNDE :

POETICA
p. 1621

RETORICA
p. 1787

- FYSICA -

FYSICA
p. 2266

OVER WORDING EN VERGAAN
p. 3423

OVER MELISSUS, XENOPHANES, EN GORGIAS
p. 3725

METEOROLOGICA
p. 3828

OVER DE HEMEL
p. 4170

KLEINE NATUURKUNDIGE WERKEN
p. 4530

OVER DE WAARNEMING EN HET WAARNEEMBARE
p. 4605

OVER HET GEHEUGEN EN DE HERINNERING
p. 4683

OVER DE SLAAP EN WAKEN
p. 4717

OVER DROMEN
p. 4752

OVER DE WAARZEGGERIJ
UIT DE DROMEN
p. 4783

OVER DE BEWEGING VAN DIEREN
p. 4803

OVER DE LENGTE EN KORTHEID VAN HET LEVEN
p. 4856

OVER JEUGD EN OUDERDOM, LEVEN EN DOOD
p 4884

OVER DE ADEMHALING
p 4912

- BIOLOGIE -

GESCHIEDENIS VAN DE DIEREN
p. 4996

OVER DE VOORTPLANTING VAN DE DIEREN
p. 5909

OVER DE DELEN DER DIEREN
p. 6474

OVER DE GANG VAN DIEREN
p. 6938

- METAFYSICA -

OVER DE ZIEL
p. 7042

METAFYSICA
p. 7410

- PRAKTISCHE FILOSOFIE -

ETHICA NICOMACHEA
p. 8389

DE GROTE MORAAL
p. 9184

ETHICA EUDEMIA
p. 9400

OVER DE DEUGDEN EN ONDEUGDEN
p. 9652

POLITIEK
p. 9675

GRONDWET VAN ATHENE
p. 10332

ECONOMICA
Page 10509

BRIEF AAN ALEXANDER OVER DE WERELD
p. 10563

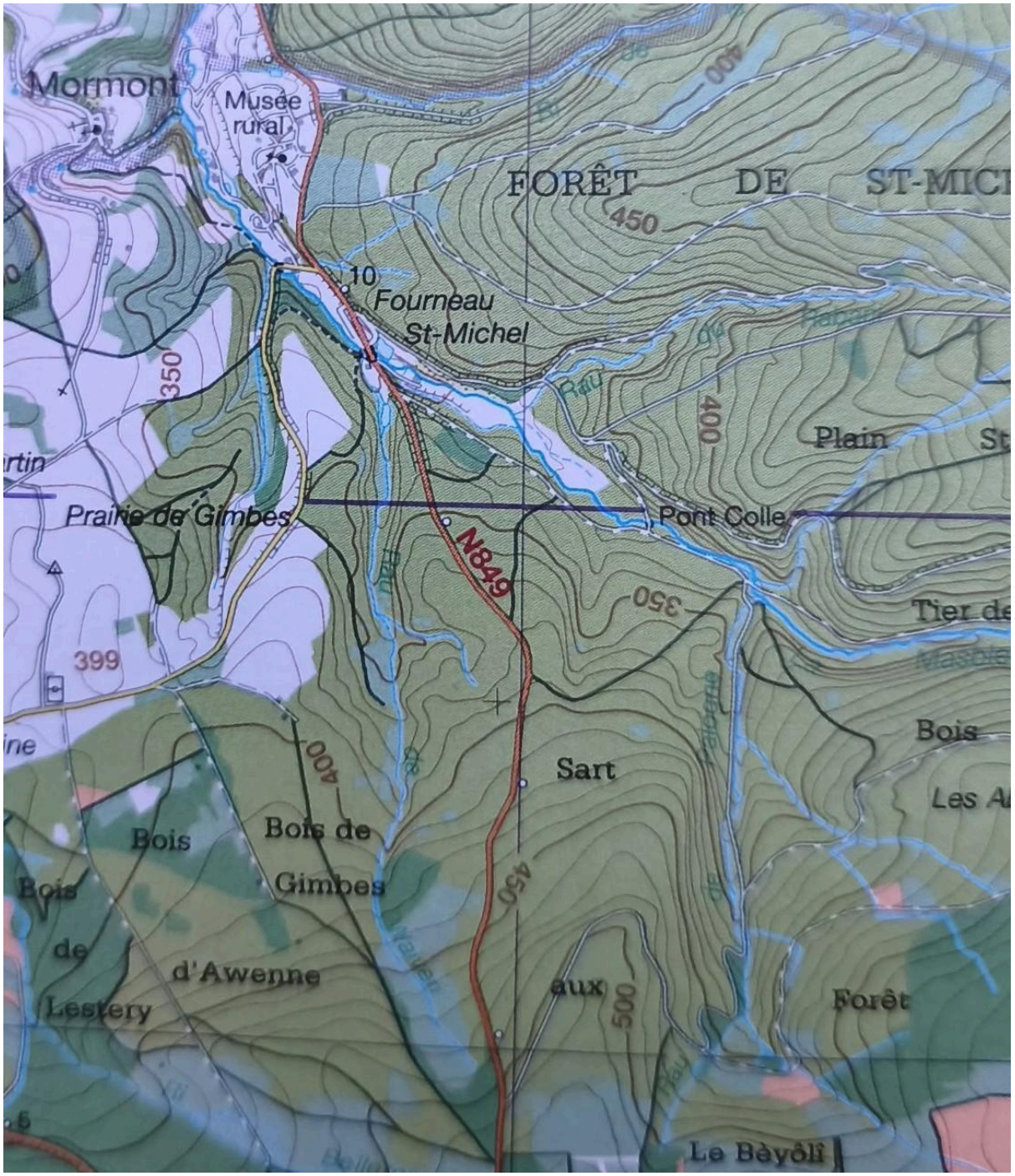
PROBLEMEN (diverse artikels van Aristoteles)
p. 10612 tot 11270.

Aristote, œuvres complètes, Traduction et Annotations : J. Barthélémy Saint-Hilaire, Bernard Haussoullier, Jean-François Champagne et Ferdinand Hoefer, Editeur Arvensa, Google books (2 €) of digitaal, 1892 (?).

Bleu2.eu - C. de Thibault - 2 oktober 2026.



@adobe express - Schiltach, Bade-Wurtemberg, Duitsland (Zuid-Westen).



Topografische kaart NGI - Nationaal Geografisch Instituut - 1:50 000 - 59 - Saint-Hubert - België - 1994. (Wit en vierkantjes, bebouwde zone - Wit, weide, veld, grasland of akkerbouw.)
- groen olijf, loofbomen - bleekgroen, naaldbomen - donkergroen, gemengde bos - oranje, heide).

Wanneer de hoogtelijnen dicht bij elkaar liggen, is de helling steiler.